

In de tentoonstelling *Schaduwen op de Atlantische Oceaan* komen onderwerpen als slavernij en racisme aan bod. Onderwerpen waar kinderen, ook vandaag de dag, mee in aanraking komen. Je vindt er familievragen waarop geen fout antwoord bestaat: ze helpen ouders en kinderen om verder met elkaar in gesprek te gaan.

In deze folder geven vijf experts tips en advies bij de familievragen. Zij werken allemaal met kinderen, in musea of op scholen. Hoe doen zij dit: een gesprek voeren over racisme en slavernij?

Tips voor ouders en opvoeders bij *Schaduwen op de Atlantische Oceaan*

FAMILIEVRAAG

Welke rol speelt de zee in jouw familiegeschiedenis?

Zijn er bijvoorbeeld familieleden die belangrijke reizen over water hebben gemaakt?

Jihad Alariachi is een Amsterdams-Marokkaanse moeder van 4 kinderen. Daarnaast is ze (tv-)presentator, museumdocent en communicatiedeskundige.

FAMILIEVRAAG

Welk verhaal wordt in jouw familie van generatie op generatie aan elkaar doorgegeven?

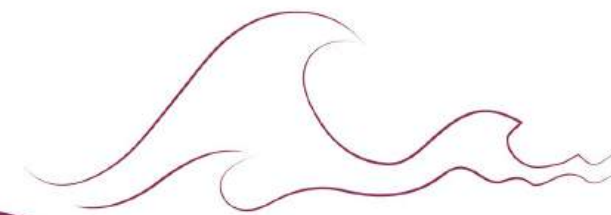
TIP VAN MUSEUMDOCENT EN PRESENTATOR JIHAD:

Maak het jezelf niet te moeilijk door iets groots te willen vertellen. Misschien is er een grapje dat al lang doorverteld wordt in de familie, of een recept wat al generaties meegaat.

Daarna kun je verdiepen met vragen als: Waar is de familie trots op als het gaat om vroeger? En waar praten ze liever niet over? Waarom zou dat zijn?

HET ANTWOORD VAN JIHAD:

Voor mij geldt dat ik mijn grootouders nauwelijks heb gekend en dat mijn ouders na hun migratie naar Nederland vooral in de overlevingsstand leefden. Sommige verhalen worden misschien juist wel bewust niet doorverteld. Daar mag ook ruimte voor zijn.

Djé-Rimo Holle is schrijver, museumdocent, performer, spoken word-artiest en vader. Ook is hij vaste columnist voor het radioprogramma 'Met Mandy!' van Omroep ZWART.

TIP VAN MUSEUMDOCENT EN SCHRIJVER DJÉ-RIMO:

Vraag kinderen eerst wat de zee voor hen betekent. Waar denken ze aan? Ze kunnen het hebben over zwemmen, vissen, zeemonsters, stormen, golven, goden etc. Voor veel kinderen is de zee spannend en onbekend. Met deze associaties kun je een verder gesprek aangaan over mogelijke ervaringen en gevoelens van mensen in slavernij.

HET ANTWOORD VAN DJÉ-RIMO:

Al mijn opa's en oma's zijn met de boot over zee naar Nederland gekomen vanuit de Molukken (nu onderdeel van Indonesië). Na de boottocht werden ze in Nederland in oud-concentratiekampen gevestigd. Vanuit een warm land kwamen zij in de sneeuw terecht. Hierdoor hebben wij als familie niet bepaald fijne herinneringen aan de boottocht. Wel betekent de zee voor mij 'identiteit'. De Molukse eilanden zijn voor mij thuis. Uit de zee halen we eten en ze verbindt ons met de andere eilanden.

FAMILIEVRAAG

Veel ouders en kinderen werden uit elkaar gehaald door mensenhandelaars. Welke gevoelens en gedachten komen er bij je op als je daaraan denkt?

TIP VAN KINDER-BOEKENSCHRIJVER HENNA:

Gebruik een wereldkaart om te duiden waar Afrika en de Amerika's liggen. Zo kun je de afstand inzichtelijk maken voor jonge kinderen.

HET ANTWOORD VAN HENNA:

Ieder mens wil vrij zijn. Daarom kon men mensen alleen tot slaaf maken door hen te ontvoeren. Soms kreeg men alleen een kind te pakken, soms alleen een vader of een moeder. Eenmaal meegenomen, hoorde je niets meer van elkaar. Brieven schrijven mocht niet, de smart phone bestond niet.

Mensen in slavernij maakten liedjes waarin ze zongen over hun familie die ze misten. Kun jij zo'n liedje bedenken? Geef woorden aan het gevoel wat bij jullie opkomt en vul elkaar aan. Kies een melodie die het kind al kent.

EXTRA TIP VAN JIHAD:

Hier zou ik ook verzet bespreken: een belangrijk en krachtig thema. Wat kun je doen als individu? Wat zou jij doen als je in deze tijd had geleefd?

Linda Tielemans is projectleider bij ROC van Amsterdam, jongerencoach, mbo-expert en moeder van twee bi-culturele kinderen.

TIP VAN JONGEREN-COACH LINDA:

Hier is het vooral belangrijk om bewustwording te creëren bij kinderen over de doorwerking van het verleden. Slavernij is onderdeel van onze gezamenlijke geschiedenis. Racisme en ongelijkheid in de huidige maatschappij zijn daar een erfenis van.

Kinderen hebben een sterk gevoel van rechtvaardigheid. Ze weten heel goed wat ze eerlijk en oneerlijk vinden. Laat hen hier vrijuit praten en ervaringen delen die zichzelf of hun vriendjes, buurkinderen of klasgenootjes hebben meegemaakt.

Henna Goudzand Nahar schrijft voor kinderen en volwassenen. Slavernij is een belangrijk thema in haar werk. Haar boek *Op de rug van Bigi Kayman* is bekroond met de bronzen griffel 2022. Hiernaast verzorgt Henna workshops literatuur en taaldidactiek voor meer en anderstalige leerlingen.

FAMILIEVRAAG

Wat weet je over racisme? Deel je gedachten met elkaar. De jongste mag beginnen. Wat kun je doen als je racisme ziet?

Heb je ooit te maken gekregen met racisme?

Heb je ooit gezien dat iemand te maken kreeg met racisme?

Hier kun je de tips van pedagoog Jillian Emanuels nalezen. Zij droeg bij aan de familievragen en gaf rondleidingen in de tentoonstelling.

Racisme en discriminatie komen vaker voor dan we ons soms bewust van zijn. Veel kinderen hebben ermee te maken en dat is naar. Voor ouders en opvoeders is het belangrijk te weten hoe hiermee om te gaan: wanneer kinderen zelf discriminatie meemaken of wanneer ze het zien bij een ander.

Jillian Emanuels staat bekend als de *Instant Pedagoog*. Ze heeft zich als pedagoog gespecialiseerd in anti-racistisch opvoeden.

Wat als... je kind te maken krijgt met racisme?

→ PRAAT ER SAMEN OVER

Het is belangrijk om je gevoelens en gedachten hierover te uiten. Dit kan door te schrijven, tekenen, dansen, of een andere manier die prettig is. Zoek steun bij elkaar.

→ WEES TROTS OP WIE JE BENT

Laat racistische opmerkingen je kind niet definiëren. Herhaal hoe waardevol en uniek ze zijn. Racisme is altijd de schuld van degene die ervoor kiest om iets racistisch te zeggen en/of doen. Kinderen die racisme ervaren, hebben het niet uitgelokt en niets verkeerd gedaan.

Wat als... je kind ziet / jullie zien dat iemand te maken krijgt met racisme?

→ KOM IN ACTIE

Zoek samen met degene die met racisme te maken krijgt naar hulp: vertel het een leerkracht, begeleider of andere belangrijke volwassene zodat die jullie kan steunen.

→ TOON SOLIDARITEIT

Als je getuige bent van racisme, grijp dan in. Steun het slachtoffer en zeg bijvoorbeeld 'dat was racistisch wat die persoon zei. Ik ben er voor je'. Laat het slachtoffer weten dat ze niet alleen staan. Een simpele opmerking of gebaar kan veel betekenen.